VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuntatalouden tilanne ja kuntien tukeminen vuonna 2020

LTAE VII

Kunta- ja terveysjaosto, 5.11.2020

Erityisasiantuntija Jenni Jaakkola
valtiovarainministeriö, kunta- ja aluehallinto-osasto

Kuntatalouden tila ennen koronakriisiä

- Kuntatalouden tilanne on ollut vaikea jo useamman vuoden ajan, mikä johtuu kuntatalouden rakenteellisista ongelmista:
  - Vanhusväestön määrän kasvu on jo monen vuoden ajan lisännyt palvelutarvetta ja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon menoja.
  - Työikäisen väestön määrän väheneminen heikentää ansiotuloverojen veropohjaa ja siten kuntien taloutta.
  - Syntyvyyden lasku ja maan sisäisen muuttoliikkeen, erityisesti kaupungistumisen, kiihtyminen eriyttää kuntakenttää ja kuntataloutta.
- Vuoden 2019 tilinpäätöstietojen perusteella kuntatalouden tila heikkeni
  - Kuntatalouden toimintakate heikkeni noin 1,3 mrd. euroa ja vuosikate noin 0,3 mrd. euroa vuoteen 2018 verrattuna.
  - Verorahoitus kehittyi myönteisesti, mutta ei riittänyt kattamaan toimintamenojen kasvua.
  - Kuntatalouden lainakanta jatkoi kasvuaan 2,5 mrd. eurolla yhteensä 21,9 mrd. euroon.
  - Nettoinvestoinnit pysyivät korkealla tasolla.

Koronakriisi vaikeutti kuntien tilannetta entisestään vuonna 2020

- Koronapandemia on vaikuttanut voimakkaasti kuntien tehtäväkenttään, palvelujen tarpeeseen ja kysyntään sekä kuntatalouteen erityisesti verotulojen osalta.
- Akuutissa kriisitilanteessa valtion tuki kunnille on ollut välttämätöntä peruspalvelujen turvaamiseksi ja koronapandemiasta aiheutuneiden muutosten tasoittamiseksi.
- Koronapandemian vuoksi kunnille osoitetuilla tukitoimenpiteillä ei kuitenkaan pystytä korjaamaan kuntataloutta jo pitkään vaivannutta tulo- ja menokehityksen rakenteellista epäsuhtaa.
- Pidemmällä aikavälillä huomiota tulisikin kiinnittää rakenteellisiin uudistuksiin, joilla voidaan korjata tulo- ja menokehityksen epätasapaino ja turvata peruspalvelujen yhdenvertainen saatavuus koko maassa.

Kuntien tukeminen vuonna 2020

- Vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa päätettiin kattavasta, noin 1,4 mrd. euron toimenpidekokonaisuudesta, jolla helpotettiin koronapandemiasta ja siihen liittyvistä rajoitustoimista johtuvia kuntien talouden haasteita.
  - Lisäksi kuntia tuettiin valtionavustuksilla mm. OKM:n ja LVM:n hallinnonaloilla
- Kuudennen lisätalousarvioesityksen mukaisesti Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirille (HUS) korvataan erikseen rajatestauksen edellyttämästä testauskapasiteetin nostosta ja analyysitoiminnasta aiheutuvat kustannukset.
  - Kustannukset korvataan valtionapuviranomaisen hyväksymien kustannusten mukaisesti enintään 200 milj. euroon asti.

Kuntien tukeminen vuonna 2020

Vuoden 2020 **seitsemännen lisätalousarvioesityksen** mukaisesti

- Kunnille ehdotetaan 750 milj. euron lisäystä
  - 400 milj. euroa valtionosuuksiin, joka kohdistetaan kuntiin
    - 128,7 milj. asukasmäärän perusteella
    - 267 milj. euroa kunnallisveron jako-osuuksien suhteessa
    - 4,3 milj. euroa 13-15-vuotiaiden perusteella
  - Tuen tavoitteena on turvata kuntien peruspalveluita sekä auttaa lisäämään koronatilanteen hallinnan kannalta olennaisia palveluita.
  - 350 milj. euroa hybridistrategian mukaisiin kuluihin, kuten testaukseen ja jäljitykseen
- Sairaanhoitopiireille ehdotetaan 200 milj. euron lisäystä
  - Jaetaan valtionavustuksena; perusteena 4/5 asukasmäärä ja 1/5 testausmäärä, tehohoito- ja vuodeosastovuorokaudet

Valtion lisätalousarvioissa jo päätetyt ja ehdotetut tukitoimet kunnille koronakriisiin liittyen vuonna 2020, milj. euroa

	Milj. euroa	Valmistelutilanne
Verotuksen maksujärjestelyjen kompensaatio, VM*	**114**	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta. Maksujärjestelyjen vaikutusarviota korjattiin viidennessä lisätalousarviossa.
Peruspalvelujen valtionosuuden korotus, VM	**550 + 400**	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta. **LTAE VII**
Hybridistrategian testaus- ja jäljityskustannusten korvaus	**350**	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta. **LTAE VII**
Lasten, nuorten ja perheiden sote-palvelut, STM/VM	**112**	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta.
Iäkkäiden palvelujen toimivuuden varmistaminen, STM/VM	**60**	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta.
Kuntien yhteisöveron jako-osuuden korotus, VM**	**450**	Maksatus toteutetaan osana kuntien verotulojen tilitystä.
Valtionavustus sairaanhoitopiireille, VM	**200 + 200**	Valtioneuvoston asetus avustuksen myöntämisestä tuli voimaan 1.9.2020. Maksatus loppuvuodesta 2020. **LTAE VII**
Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotus, VM	**50**	Hakuaika päättyi elokuun lopussa, maksatus loppuvuodesta 2020.
Koronavirustestauksen kustannukset	**200**	LTAE VI sisältää 200 milj. euron lisäyksen HUS:n testauskapasiteettiin; annettu eduskuntaan 24.9.2020.
Koronaviruksen vaikutusten tasoittaminen opetuksessa ja koulutuksessa, OKM	**153**	Osa tuesta myönnetty, osassa hakuaika kesken.
Muut kuntiin kohdistuvat tukitoimenpiteet (mm. kulttuuri), OKM	**22**	Osa tuesta myönnetty, osassa hakuaika kesken.
Joukkoliikenteen tuki, LVM	**100 + 100**	Liikenne- ja viestintävirasto Traficom teki tukipäätökset 30.9.2020. **LTAE VII**
Kuntien kiinteistöjen öljylämmityksistä luopuminen, YM	**15**	Myönnetään kuntien hakemusten perusteella.
Lähiövirkistysalueiden ja viheralueiden kunnostaminen, YM	**13**	Myönnetään kuntien hakemusten perusteella.
YHTEENSÄ	**2039 + 1050**	

* Verotuksen maksujärjestelyjen muutos kompensoidaan kunnille vuonna 2020, mutta vastaava summa peritään takaisin kunnilta vuonna 2021.
** Yhteisöveron jako-osuuden korotuksen kokonaisvaikutus on arvioitu olevan 520 milj. euroa, josta noin 450 milj. euroa kohdistuu vuodelle 2020 ja noin 60 milj. euroa vuodelle 2021.
Huom! Lisäksi STM on antanut koronaviruspandemian hoitoon tarvittaviin suojainvälineisiin liittyen Huoltovarmuuskeskukselle vuoden 2020 aikana yhdeksän hankintaesitystä, joiden kokonaisarvo on 300 milj. euroa. HVK:n hankkimat suojaimet on tarkoitettu sairaanhoitopiirien ja kuntien käyttöön. Sairaanhoitopiirit ja kunnat ovat kuitenkin tehneet myös omia suojainhankintoja.

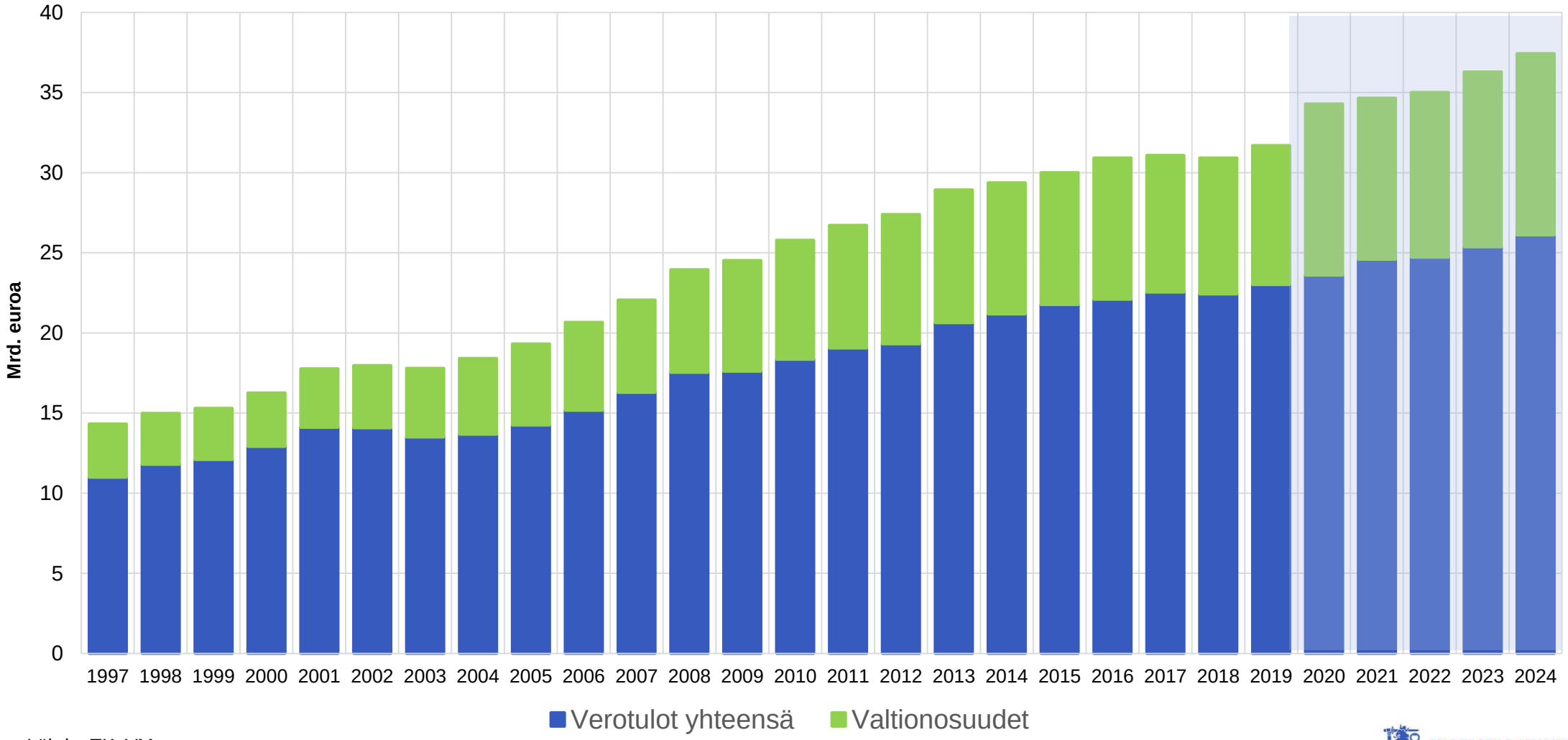
Kuntatalouden kehitysnäkymät vuosille 2020-2021

- Vuonna 2020 kuntataloutta vahvistavat valtion mittavat tukitoimet peruspalvelujen järjestämisen turvaamiseksi ja kuntatalouden aktiviteetin ylläpitämiseksi.
  - Tilikauden tuloksen arvioidaan olevan positiivinen (1,2 mrd. euroa) ja vuosikatteen arvioidaan kasvavan ennätyslukemiin (4,1 mrd. euroa).
  - Toiminnan ja investointien rahavirta pysyy kuitenkin negatiivisena johtuen mm. korkeasta investointitasosta.
- Valtion tukitoimet vahvistavat kuntataloutta myös vuonna 2021
- Menojen kasvun arvioidaan maltillistuvan vuonna 2021, mutta tilanteen tekee haastavaksi kuntatalouden tulojen hidas kasvu.
  - Tulojen kasvu jää vaatimattomaksi valtionosuuksien laskiessa noin 0,7 mrd. eurolla, kun kuntatalouden tukitoimet pienentyvät.
- Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee painelaskelman mukaan noin 2 mrd. euroa negatiiviseksi vuonna 2021.

Kuntatalouden kehitysarvio vuosina 2019-2024 (mrd. €)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Tuloksen muodostuminen						
1. Toimintakate	**-29,8**	**-30,5**	**-32,0**	**-32,9**	**-34,0**	**-35,1**
2. Verotulot	23,0	23,6	24,6	24,7	25,4	26,1
3. Valtionosuudet, käyttötalous	8,7	10,7	10,1	10,3	10,9	11,3
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2
5. Vuosikate	**2,2**	**4,1**	**2,9**	**2,4**	**2,6**	**2,6**
6. Poistot	-2,9	-3,0	-3,1	-3,2	-3,3	-3,4
7. Satunnaiset erät, netto	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
8. Tilikauden tulos	**-0,3**	**1,2**	**-0,1**	**-0,7**	**-0,6**	**-0,7**
Rahoitus						
9. Vuosikate	**2,2**	**4,1**	**2,9**	**2,4**	**2,6**	**2,6**
10. Satunnaiset erät	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
11. Tulorahoituksen korjauserät	-0,9	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
12. Tulorahoitus, netto	**1,7**	**3,6**	**2,4**	**1,9**	**2,1**	**2,1**
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-5,4	-5,8	-5,9	-5,7	-5,6	-5,6
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	1,4	1,3	1,4	1,3	1,3	1,3
15. Investoinnit, netto	-4,0	-4,4	-4,5	-4,4	-4,3	-4,4
16. Rahoitusjäämä (tulorah.-invest.)	**-2,3**	**-0,8**	**-2,0**	**-2,5**	**-2,2**	**-2,3**
17. Lainakanta	21,9	23,1	25,4	28,1	30,6	33,1
18. Kassavarat	6,3	6,8	7,3	7,8	8,3	8,7
19. Nettovelka (lainat - kassavarat)	15,6	16,3	18,1	20,4	22,3	24,4

Valtion tukitoimet kasvattavat kuntien verorahoitusta

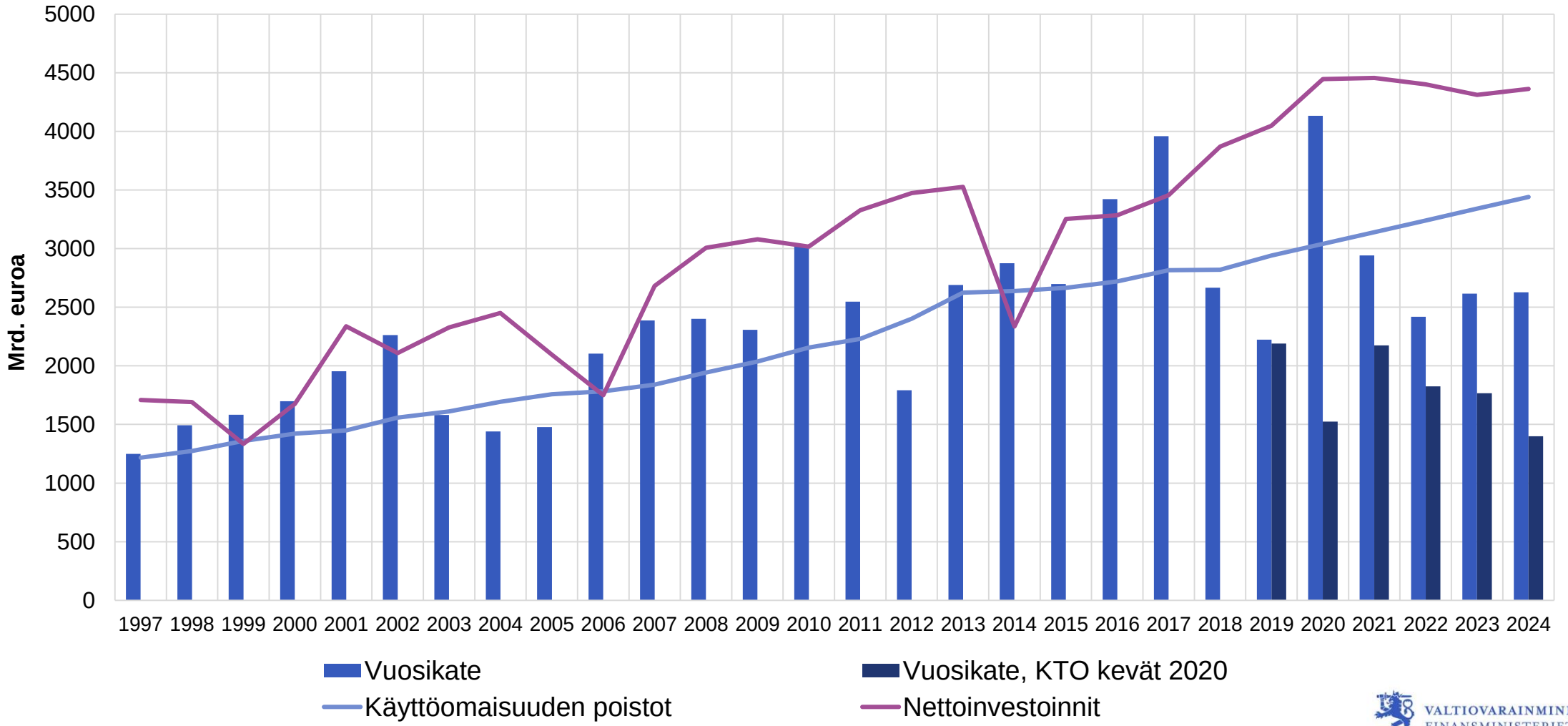

Lähde: TK, VM

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate, poistot ja investoinnit

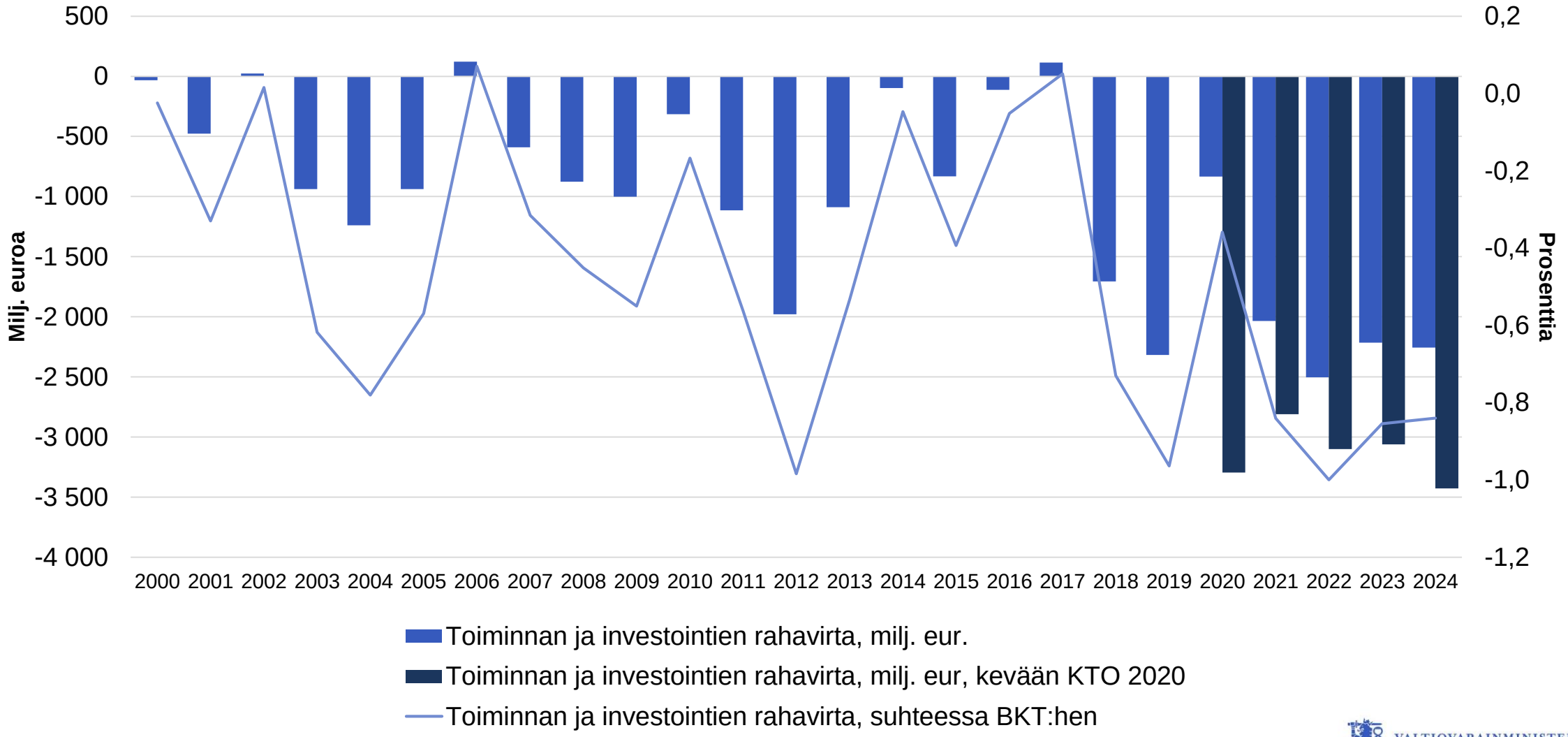
Vuosikate kohenee ennätyslukemiin vuonna 2020, mutta heikkenee jälleen valtion tukitoimien pienentyessä

Lähde: TK, VM

Kuntatalouden rahoitusasema vahvistuu kuluvana vuonna

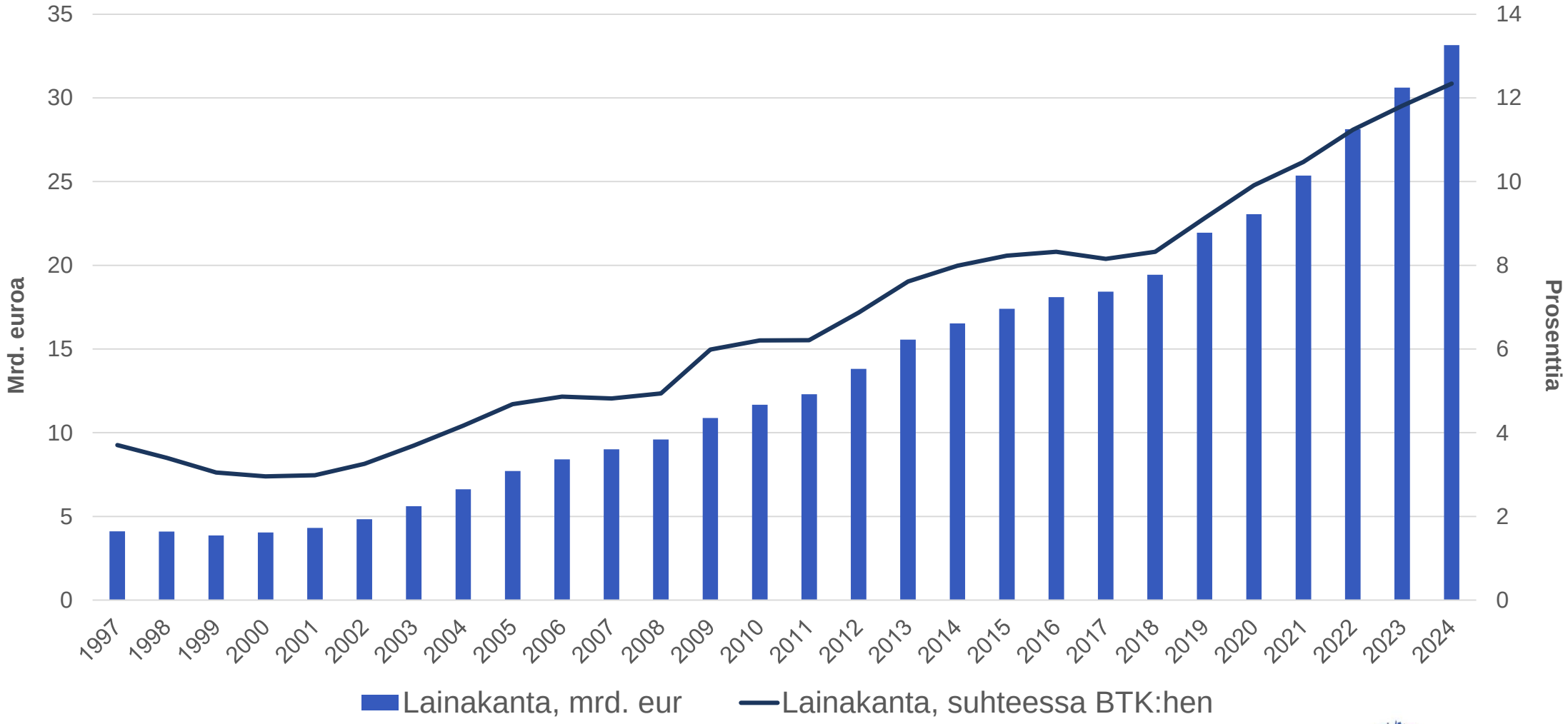
Vuonna 2021 toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee noin -2 mrd. euroon

Lähde: TK, VM

Kuntatalouden lainakannan kasvu jatkuu voimakkaana

Valtion tukitoimet hidastavat hieman lainakannan kasvua vuonna 2020

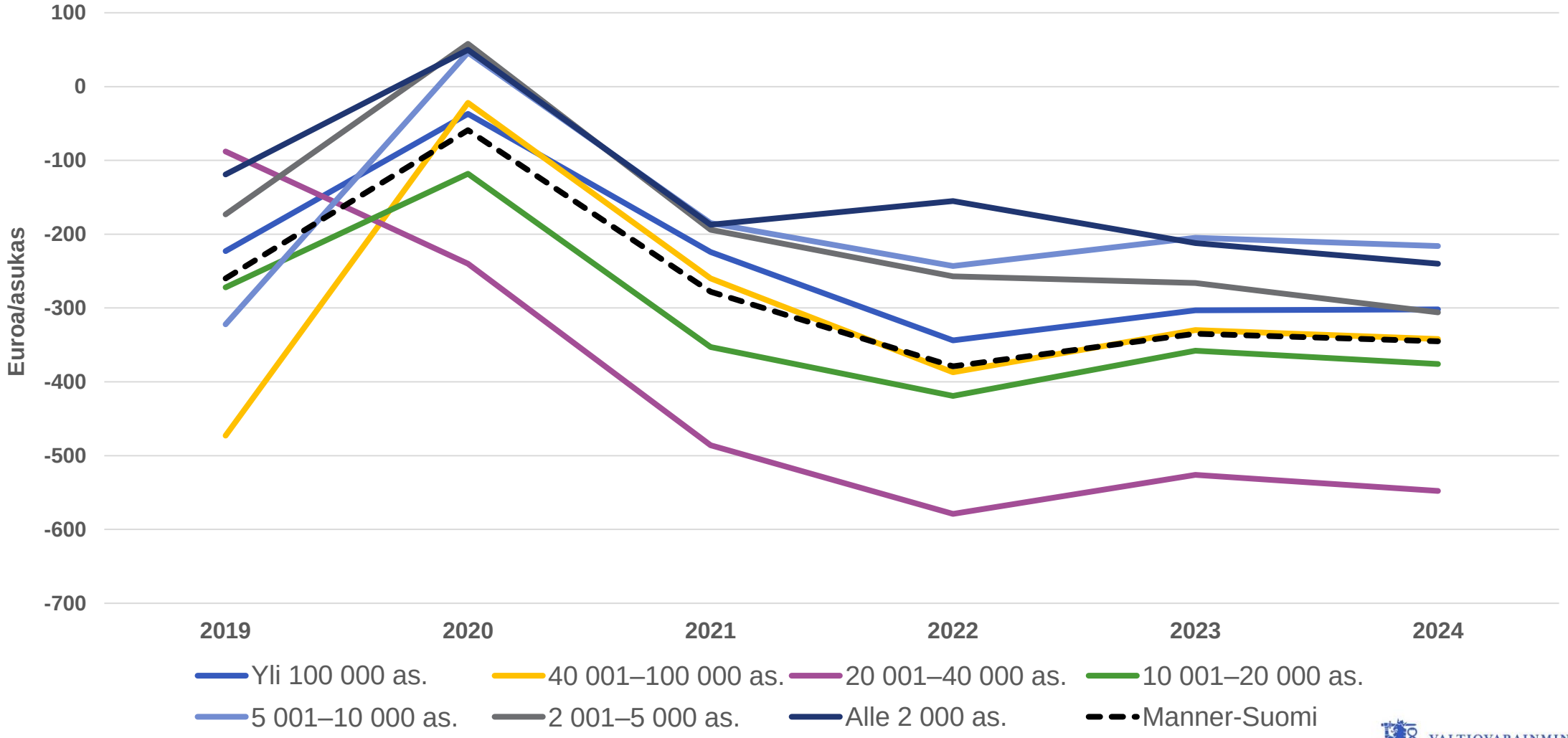

Lähde: TK, VM

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Talouden sopeutuspaine suuri kaikissa kuntakokoryhmissä

Toiminnan ja investointien rahavirta kuntakokoryhmittäin vuosina 2019-2024

 Lähde: TK, VM

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Tuloveroprosentin laskennallinen korotuspaine

Laskennallinen paine veroprosentin korotukseen (%)	2021	2022	2023	2024
Yli 100 000 as. (yht. 2 195 437 as. ja 9 kuntaa)	1,1	1,6	1,4	1,4
40 001–100 000 as. (yht. 1 011 916 as. ja 17 kuntaa)	1,5	2,2	1,8	1,8
20 001–40 000 as. (yht. 818 157 as. ja 30 kuntaa)	2,7	3,1	2,7	2,8
10 001–20 000 as. (yht. 595 782 as. ja 41 kuntaa)	2,2	2,5	2,1	2,1
5 001–10 000 as. (yht. 532 719 a. ja 73 kuntaa)	1,2	1,5	1,2	1,3
2 001–5 000 as. (yht. 295 019 as. ja 90 kuntaa)	1,4	1,8	1,8	2,0
Alle 2 000 as. (yht. 46 378 as. ja 33 kuntaa)	1,4	1,2	1,5	1,7
Manner-Suomen kunnat yhteensä, lähtötaso 19,96 (2020)	**1,5**	**2,0**	**1,7**	**1,7**